

JORDBRUKETS
MILJÖ-
SPECIALSTÖD

Åkerodling på grundvattenområden

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling:
Europa investerar i landsbygdsområden

Jordbrukets miljöstödsystem baserar sig på Rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden (landsbyggsfonden) för landsbygdsutveckling. Finlands miljöstödsystem omfattar programperioden 2007 – 2013. Enligt det program för utveckling av landsbygden i fasta Finland som statsrådet godkände i augusti 2006 finansierar EU 28 % av miljöstödet kostnader år 2007.

Jordbrukets miljöstöd syftar till att jordbruks- och trädgårdsproduktion idkas hållbart så att produktionen belastar miljön mindre än för närvarande, att naturens mångfald och bevarandet av lantbrukets kulturlandskap säkras och att förutsättningarna för idkandet av produktionen förblir goda även på lång sikt.

Jordbrukets miljöstöd indelas i bas- och tilläggsåtgärder som är avsedda för alla jordbrukare och kompletterade avtal om specialstöd som förutsätter effektiva åtgärder för miljöskydd och miljövärd.

Specialstödsavtal är:

- anläggning och skötsel av skyddsområden
- skötsel av mångfunktionell våtmark
- åkerodling på grundvattenområden
- ekologisk produktion
- ekologisk husdjursproduktion
- effektivare användning av stallgödsel
- skötsel av vårdbiotoper
- främjande av naturens och landskapets mångfald
- uppfödning av lantraser
- odling av ursprungssorter

Miljöstödsystemet kompletteras av stödsystemet för icke-produktiva investeringar som infördes år 2008. Med hjälp av det nya systemet är det möjligt att anlägga mångfunktionella våtmarker och genomföra inledande röjning och inhägning av värdefulla vårdbiotoper.

Specialstödet för åkerodling på grundvattenområden har som mål att skydda grundvattnet, dock så att odlingen på avtalsområdet kan fortsätta. Avtalet kan innefatta olika åtgärder som gäller bearbetning, gödsling och användning av kreatursgödsel, användning av växtskyddsmedel, trädesläggning och betesgång på åkern.

Finlands grundvattenområden har kartlagts och delats in i tre kvalitetsklasser. Grundvattenområden av klass I antingen används eller kommer att tas i bruk för vattenförsörjningen till minst 10 hushåll eller industri som behöver högklassigt råvatten eller för vattenförsörjning under en kris. Grundvattenområden av klass II lämpar sig för vattenförsörjning men är tillsvidare inte i användning. Grundvattenområden av klass III kräver ytterligare undersökningar för utredandet av deras användbarhet. Också utanför de klassificerade grundvattenområdena finns det i allmänhet tillräckligt grundvatten med tanke på enstaka hushålls vattenförsörjning.

Åkerodling och boskapsskötsel kan orsaka nedsmutsning av grundvattnet. Verkningsarna är beroende av de lokala jordmäns- och grundvattenförhållandena och därför bör de alltid granskas från fall till fall. Den vanligaste olägenheten som åkerodling och boskapsskötsel orsakar för grundvattnet är att nitrathalten (NO_3) ökar. Nitrat i dricksvatten är särskilt farligt för spädbarn, men också vuxna och husdjur kan få men av det. Utöver en ökad nitrathalt kan jordbruket också orsaka utsläpp av hälsofarliga virus och bakterier i grundvattnet.

Rekommenderade åtgärder på avtalsområden

För att en jordbrukare skall få specialstöd förbinder han sig att på avtalsområdet vidta de åtgärder som anges i den plan som fogas till ansökan. Åtgärderna planeras utifrån grundvattenområdets särdrag och den jordbruksproduktion som bedrivs på området. Åtgärderna kan variera på olika grundvattenområden.

Om begränsningarna enligt lagstiftningen eller föreskrifterna om skyddsområden kring vattentäkterna inte ställer något hinder kan jordbrukaren använda sig av kvävegödsling på de basskiften som är

belägna på grundvattenområden. Det rekommenderas ändå att avtalet ska innehålla en begränsning som gäller användningen av kväve. Man kan exempelvis använda högst 60 procent av kvävemängderna enligt miljöstödet basåtgärd som gäller gödsling. Fosforgödslingen bör anpassas till kvävegödselgivorna med hänsyn till bland annat den förväntade skördens behov av gödsling samt markkarteringarna. Som gödselmedel kan man i allmänhet använda handelsgödsel och stallgödsel (flytgödsel och fast gödsel) samt urin.

Man bör begränsa spridningen av fast gödsel, flytgödsel, urin och pressvätska från ensilage på de åkrar som är belägna på grundvattenområdets tillrinningsområde. Genom denna åtgärd tryggas i synnerhet grundvattnets hygieniska kvalitet. Anläggning av skyddszon rekommenderas som den primära formen av specialstöd på åkrar som är belägna på ett tillrinningsområde. På ett område som ligger mellan det egentliga tillrinningsområdet och grundvattenområdets yttre gräns kan man i allmänhet gödsla med stallgödsel. Ett undantag utgörs av områden där jordmänen är särskilt genomsläpplig. Höstspridning av stallgödsel bör begränsas utom vid sädd av höstsäd eller vallväxtlighet. Gödslingen utförs helst på våren då växten genast får tillgång till näringsämnen som därmed inte sköljs bort från åkern före följande vegetationsperiod. Om stallgödseln sprids och myllas in på våren före sädd avdunstar det också så litet kväve som möjligt till luften. Mängden tillförd stallgödsel bör högst motsvara växternas näringsbehov under ett år.

Kalkning av jorden minskar gödslingsbehovet eftersom växterna lättare får tillgång till de flesta näringsämnen i kalkad jord än i sur. På detta sätt minskar också risken för att näringsämnen urlakas. Med tanke på urlakningen av näringsämnen bör man om möjligt avstå från höstbearbetning på grundvattenområden och flytta bearbetningen till våren. Reducerad bearbetning bör gynnas om det är möjligt med avseende på jordmänen. Odling av gräsväxter som bottengröda minskar också urlakningsrisken.

Betesgång bör undvikas på tillrinningsområdet. På åkrar som är belägna annanstans på grundvattenområdet kan djur gå på bete om det är tillåtet enligt planen.

JSM/is bildarkiv

Ett flertal växtskyddsmedel får inte användas på grundvattenområden. På avtalsåkrar kan man dessutom införa begränsningar i planen när det gäller sådana växtskyddsmedel som får användas på grundvattenområden.

Betetrycket bör ändå vara lägre än normalt.

Användningen av bekämpningsmedel på avtalsåkrar som ligger på grundvattenområden kan begränsas när det gäller preparat som får användas på grundvattenområden.

Uppgörande av en plan

Till ansökan fogas en plan. Planen innehåller en allmän beskrivning av det planerade projektet och projektets mål. Till planen fogas en karta över planområdet där de basskiften som ansökan gäller har märkts ut. Om de basskiften som ansökan om avtal gäller är befintliga basskiften, används digitaliserade basskifteskartor som karta över planområdet. I planen specificeras de årliga odlingsåtgärderna samt de begränsningar som jordbrukaren genom sin ansökan förbinder sig vid, samt en kalkyl över kostnaderna för åtgärderna, inkomstbortfallet och den ekonomiska nytta som eventuellt fås genom användningen av området. Planen ska dessutom innehålla en redogörelse över hur åtgärderna bidrar till att målen för avtalet nås samt en uppskattning av projektets verkningar för miljön.

Till planen kan också fogas en utredning över de allmänna grundvattenförhållandena, vattentäkter, skyddsområden kring vattentäkter, skyddsplaner samt jordmånens beskaffenhet och lagrens tjocklek samt utförda undersökningar. Skäligen planeringskostnader kan inkluderas i de sammanlagda kostnaderna för projektet. Alla

handlingar skall förses med sökandens lägenhetssignum.

Planen kan utarbetas av jordbrukaren, en rådgivare eller någon annan sakkunnig inom branschen. Till exempel hos jordbrukets rådgivningsorganisationer kan man höra sig för om rådgivning och planeringstjänster.

Skiftesvisa anteckningar

För varje avtalsskifte ska föras anteckningar i överensstämmelse med miljöstödet basåtgärd när det gäller användningen av näringsämnen och andra odlingsåtgärder på avtalsområdet.

Vem kan ansöka om avtal?

En jordbrukare eller trädgårdsodlare kan få specialstöd. Sökanden eller dennes make/maka ska vara minst 18 år men inte äldre än 65 år i slutet av det år som föregår året då avtalet ingås. Ålderskravet gäller inte offentlighetsrättsliga samfund, föreningar, stiftelser, skol- eller fängeslägenheter.

Avtal om specialstöd kan ingås förutsatt att jordbrukaren har förbundit sig eller förbinder sig vid systemet med miljöstöd för jordbruket. Om jordbrukarens miljöstödsförbindelse löper ut under avtalsperioden måste jordbrukaren på nytt förbinda sig vid systemet med miljöstöd. Jordbrukaren ska under hela förbindelseperioden odla minst tre hektar åker som berättigar till stöd inom miljöstödet eller, i fråga om en träd-

Lagstiftning om grundvattenområden

Det förbud mot förorening av grundvatten som ingår i miljöskyddslagen förbjuder att grundvatten förorenas eller äventyras. Med stöd av miljöskyddslagen kan kommunfullmäktige utfärda av de lokala förhållandena påkallade allmänna föreskrifter med avseende på kommunen eller någon del av den.

Förbudet mot grundvattensändring i vattenlagen gäller å sin sida en kvantitativ eller kvalitativ ändring av grundvattnet som beror på något annat än den förorening som avses i miljöskyddslagen.

Med stöd av vattenlagen har man också inrättat skyddsområden kring vattentäkter.

Nitratförordningen berör hela landet och alla jordbrukare. Utöver allmänna bestämmelser innehåller förordningen bestämmelser om grundvattenområden. Se t.ex. jord- och skogsbruksministeriets guide Odlingsätt och miljövillkor (www.mmm.fi).

Fler än hundra bekämpningsmedelspreparat är försedda med någon typ av grundvattenfräs. Största delen av dessa preparat är avsedda att användas på åker. De ovillkorliga föreskrifterna i grundvattenfrasen måste följas.

Kommunernas myndigheter som behandlar vattenfrågor eller de regionala miljöcentralerna lämnar information om klassificering och bestämmelser som gäller grundvattenområden.

gårdslägenhet, minst en halv hektar stödberättigande åker där det odlas trädgårdsgrödor.

Ett hurtant område kan få stöd?

Den åkerareal som ansökan om avtal gäller ska berättiga till stöd inom miljöstödet och omfatta minst 1,0 hektar. Avtalet kan ingås endast för basskiften som ligger på grundvattenområden av klass I och II. Om avtalet omfattar en del av ett basskifte, särskiljs avtalsarealen till ett separat basskifte. Om åkern eller en del av den är arrenderad, kan avtalet gälla också dessa åkerområden, förutsatt att arrendeavtalet är i kraft minst hela avtalsperioden. Om en obetydlig del av basskiftet ligger utanför grundvattenområdet kan hela basskiftet inkluderas i avtalet. Förtur ges åt sådana objekt som under den föregående programperioden har haft ett motsvarande specialstödsavtal eller där det finns vattentäkter eller något annat särskilt behov att skydda grundvattnet.

Ett avtal om åkerodling på grundvattenområden kan inte ingås för ett åkerområde som omfattas av ett avtal om ekologisk produktion och/eller ekologisk husdjursproduktion, eller för vilket ett sådant avtal har sökts. Avtal kan inte heller ingås för sådana åtgärder som är obligatoriska enligt gällande lagstiftning eller för vilka jordbrukaren har fått ersättning på basis av vattendomstolens eller miljötillståndsverkets beslut. Om ersättning med stöd av vattenlagen (264/1961) har betalats för en åtgärd kan åtgärden inte inkluderas i avtalet förrän tio år har gått sedan ersättningen betalades ut.

Hur ansöker man om stöd och hur fastställs stödet?

Ansökan om avtal lämnas in till arbeidskrafts- och näringscentralens (TE-centralens) landsbygdsavdelning på blankett 261. Ansökningstiden infaller på våren en gång om året.

TE-centralens landsbygdsavdelning behandlar ansökan och planen och begär ett utlåtande i ärendet av den regionala miljöcentralen. Då ansökan har godkänts in-

går TE-centralens landsbygdsavdelning ett avtal om åkerodling på grundvattenområdet med jordbrukaren. Om det görs ändringar i åtgärderna i den plan som fogats till jordbrukarens ansökan måste jordbrukaren höras innan avtalet kan ingås.

Avtalet träder i kraft vid avtalsperiodens början. Avtalsperioden börjar 1.10 och varar i fem år.

Ansökningsblanketter och anvisningar om uppgörandet av ansökan fås av TE-centralens landsbygdsavdelning och på webbadressen <http://lomake.mmm.fi/> (odlarstöd - miljöstödet specialstöd).

Beloppet av specialstöd för åkerodling på grundvattenområden anges i avtalsvillkoren. Specialstödet betalas på basis av godkända kostnader och inkomstbortfall.

Utbetalning av specialstöd söks årligen med ansökan om arealstöd.

Hur övervakas avtalsvillkoren?

TE-centralens landsbygdsavdelning övervakar att avtalsvillkoren följs. En stödtagare som är föremål för övervakning är skyldig att utan ersättning lämna alla de uppgifter som behövs för att övervakningen ska kunna utföras.

Anmälan om förändringar

I avtalsvillkoren berättas mer om hur man ändrar, överför och frånträder ett avtal.

Jordbrukaren ska utan dröjsmål och senast inom 10 arbetsdagar meddela landsbygdsavdelningen vid den TE-central som gjort upp avtalet om förändringar som berör jordbrukaren och gården.

Andra möjligheter att få stöd

På viktiga grundvattenområden, skyddsområden kring vattentäkter och andra områden som är reserverade för samhällenas vattenförsörjning kan man med hjälp av specialstöd också anlägga en skyddszon som begränsar avrinningen av näringsämnen och bekämpningsmedel till grundvattnet och som har sina egna begränsningar vad gäller odlingen. Som bilaga till ansökan om specialstöd för skyddszon krävs också en gårdsspecifik plan. Närmare information om skyddsområden ingår i en separat guide om specialstödet.